

Podstawy gospodarki rynkowej

dr hab. prof. SGH Izabela Zawiślińska

Polskie Stowarzyszenie Badań Wspólnoty Europejskiej

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Projekt realizowany
z Narodowym Bankiem Polskim
w ramach programu edukacji ekonomicznej

Projekt „Akademia Młodego Europejczyka” jest realizowany przy
wspieraniu finansowym Komisji Europejskiej

Katedra Unii Europejskiej im. Jean Monnet
Jean Monnet Chair on “Turning points in European
Integration: governance, politics and identity in the EU”
KES, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Cel zajęć

- przedstawienie podstawowych pojęć i problemów związanych z funkcjonowaniem gospodarki rynkowej.
- zapoznanie z zasadami funkcjonowania mechanizmu rynkowego, jego słabymi oraz mocnymi stronami, jak również argumentami uzasadniającymi obecność państwa w gospodarce.

Plan zajęć

1. Pojęcie gospodarki – czyli czym jest gospodarka?
2. Podstawowe rodzaje gospodarek
3. Podmioty gospodarcze
4. Rynek – pojęcie
5. Klasyfikacje i rodzaje rynków
6. Struktury rynkowe
7. Rynek i mechanizm rynkowy
8. Równowaga i nierównowaga rynkowa
9. Interwencja państwa w gospodarkę i mechanizm rynkowy
10. Reglamentacja cen
11. Ćwiczenia aktywizujące

Pojęcie gospodarki – czyli czym jest gospodarka?

- **Gospodarka** to dający się wyodrębnić system gospodarczy, gdzie :

system gospodarczy to układ stosunków i organizacji, który kształtuje prawa oraz regulacje rządzące działalnością gospodarczą, determinuje prawa własności czynników produkcji, rozdziela uprawnienia do podejmowania decyzji w zakresie produkcji, konsumpcji, determinuje bodźce motywujące różne podmioty gospodarcze a w ostateczności rozstrzyga co, jak i dla kogo ma być wytwarzane

Podstawowe rodzaje gospodarek

Gospodarka
naturalna i
gospodarka
towarowa
(inaczej
towarowo-
pieniężna)

Gospodarka
rynkowa,
gospodarka
nakazowa
(inaczej
nakazowo-
rozdzielcza) i
gospodarka
mieszana

Podmioty gospodarcze

Podmiot gospodarczy to podstawowa jednostka ekonomiczna podejmująca autonomiczne decyzje o zastosowaniu rzadkich dóbr będących jej własnością.

Podmioty gospodarcze		
<u>Gospodarstwa domowe</u>	<u>Przedsiębiorstwa</u>	<u>Państwo</u>
cel maksymalizowanie korzyści (użyteczności) z konsumpcji dóbr	cel maksymalizowanie zysku	cel efektywne tworzenie optymalnych warunków rozwoju cywilizacyjnego

Rynek – pojęcie

Rynek można rozumieć w różny sposób. Przykładowo jako:

ogół warunków ekonomicznych, które pozwalają na zawarcie transakcji między podmiotami, chcącymi sprzedać dane dobro a podmiotami pragnącymi to dobro kupić	całokształt transakcji kupna i sprzedaży oraz warunków w jakich one przebiegają	obszar i ogół miejsc, gdzie zawierane są transakcje	grupę podmiotów zawierających transakcje	jako regulator procesów gospodarczych dokonujący wyceny dóbr poprzez ustalenie ceny - niestety nie zawsze obiektywnej
--	---	---	--	---

Podstawowe klasyfikacje i rodzaje rynków

Kryterium	Rynki
ze względu na stopień jednorodności podmiotu transakcji	homogeniczny i heterogeniczny
ze względu na kryterium swobody dokonywania transakcji na rynku przez podmioty gospodarcze	wolny, reglamentowany, szary i czarny
ze względu na stopień zorganizowania rynku	formalne, formalne ułomne i nieformalne
w zależności od sytuacji rynkowej	sprzedawcy i nabywcy
według przedmiotu obrotu	towarów, usług, czynników produkcji i rynki finansowe

Struktury rynkowe

Strukturą rynku nazywamy otoczenie, w którym działają podmioty gospodarcze a przede wszystkim przedsiębiorstwa.

Wyróżniamy **4 struktury rynku** o następujących cechach:

Struktura rynku Cecha	Konkurencja doskonała	Konkurencja monopolistyczna	Oligopol	Monopol
Liczba przedsiębiorstw	Wiele	Wiele	Kilka	Jedno
Produkt	Homogeniczny (standaryzowany)	Zróźnicowany	Homogeniczny lub zróźnicowany	Zindywidualizowany
Wpływ na cenę	Brak	Pewien	Pewien	Pełny
Bariery wejścia	Brak	Brak	Istnieją	Pełne

Rynek i mechanizm rynkowy

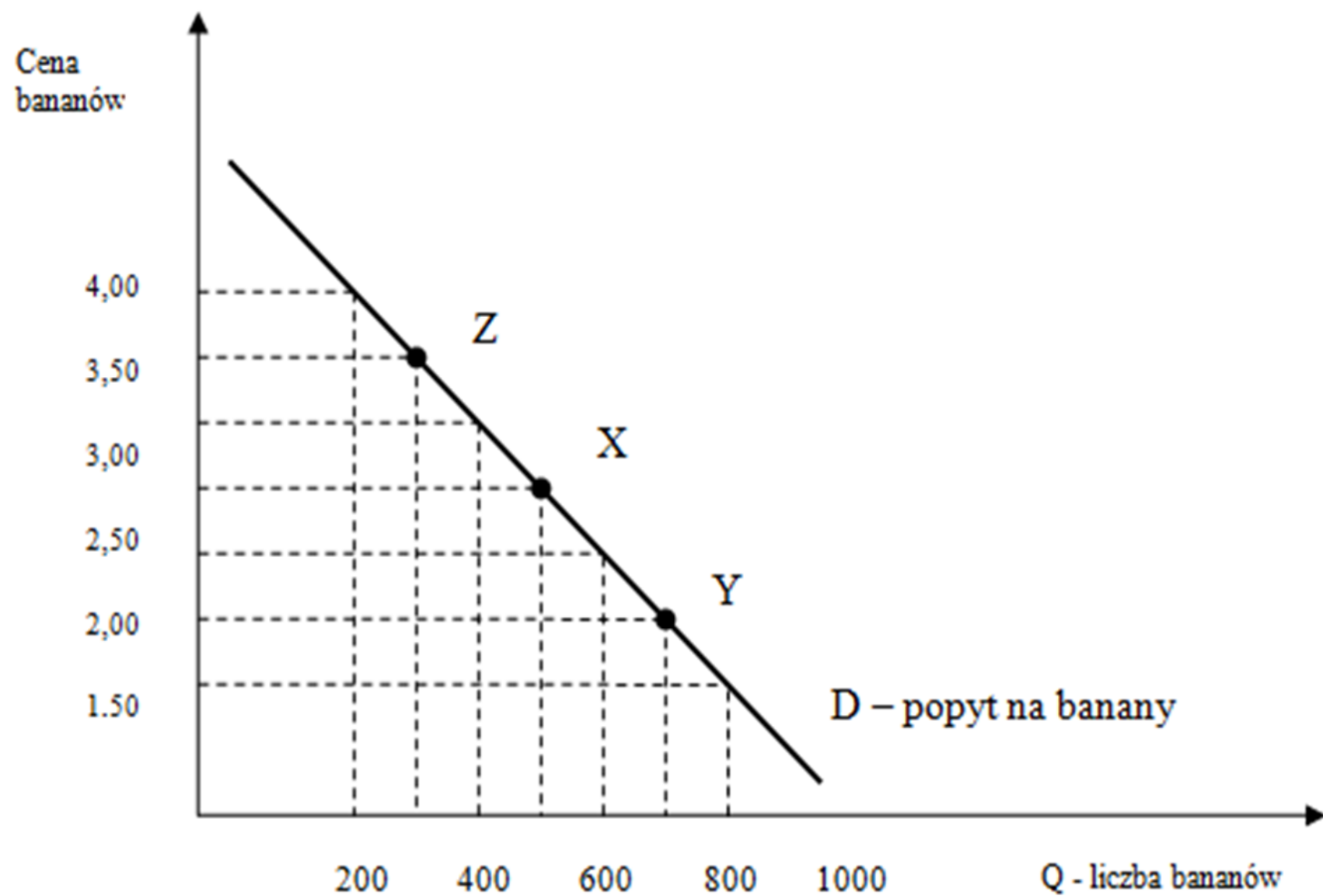

- **Popyt** - to ilość, jaką nabywcy chcą nabyć przy różnym poziomie ceny i przy innych czynnikach niezmiennych
- Popyt a wielkość popytu

Determinanty popytu

1. dochód nominalny nabywców,
2. ceny dóbr pokrewnych (komplementarnych i substytucyjnych),
3. preferencje nabywców — gusty,
4. oczekiwania,
5. rozmiar rynku (liczba nabywców).

Krzywa popytu na banany

Rynek i mechanizm rynkowy

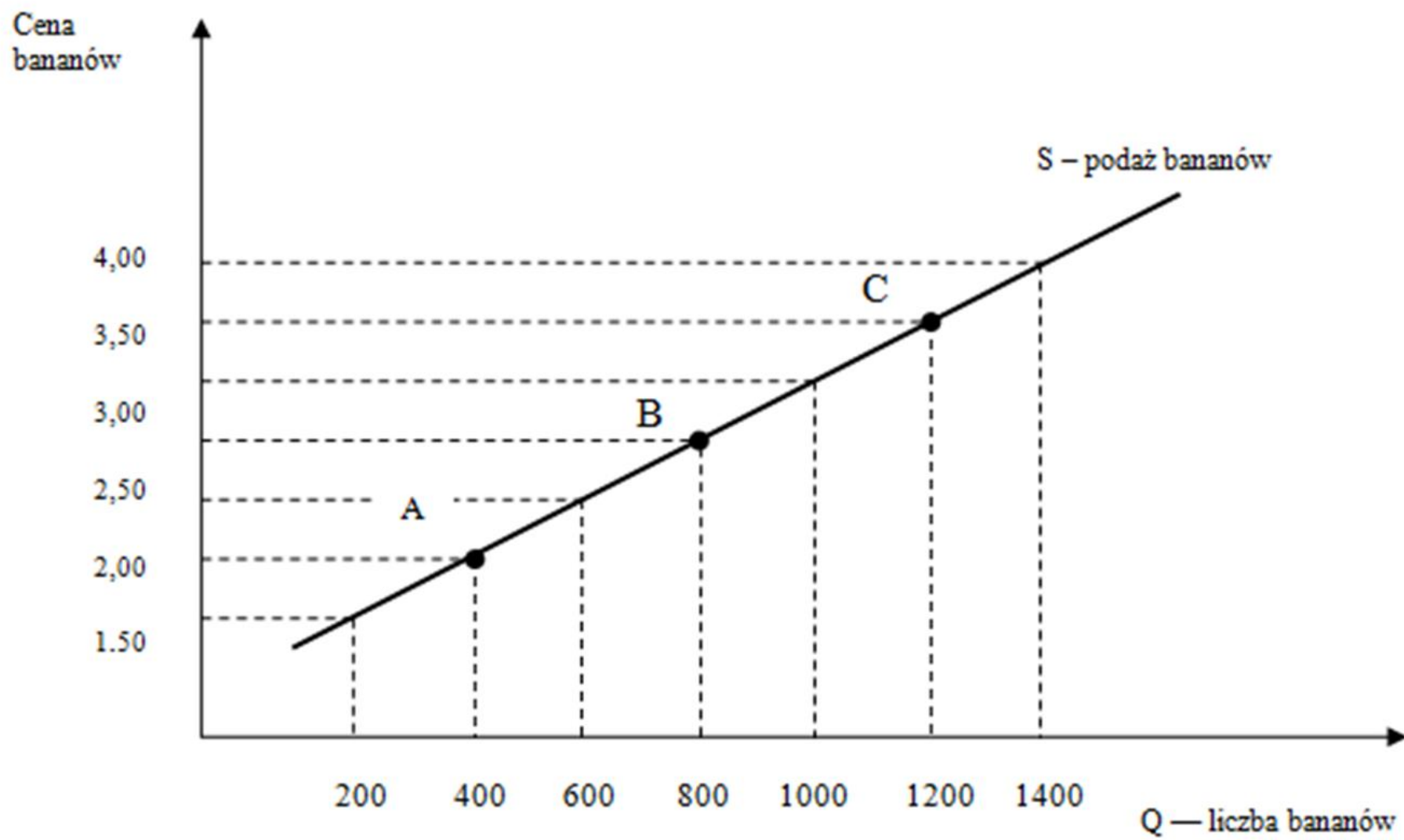

- **Podaż** - to ilość, którą producenci i dostawcy danego dobra są gotowi zaoferować do sprzedaży przy różnych poziomach ceny rynkowej i przy innych czynnikach niezmiennych, a przede wszystkim przy określonych uwarunkowaniach kosztowych
- Podaż a wielkość podaży

Determinanty podaży

1. koszty produkcji (głównie ceny zasobów zużywanych do produkcji),
2. technologia i jej wpływ na wydajność,
3. polityka państwa,
4. ceny produktów alternatywnych (takich, które dla istniejącego w przedsiębiorstwie zasobu kapitału trwałego mogą być wytwarzane zamiennie przy niskim koszcie zmiany produkcji z jednego dobra na drugie),
5. liczba sprzedawców,
6. oczekiwania.

Krzywa podaży bananów(wariant typowy)

Równowaga i nierównowaga rynkowa

- **Równowaga rynkowa** to stan, w którym przy tym samym poziomie ceny rynkowej wielkość popytu jest dokładnie równa wielkości podaży danego dobra.
- Graficznym odzwierciedleniem równowagi jest przecięcie się krzywej podaży z krzywą popytu.
- W stanie równowagi wyznaczana jest tzw. cena równowagi p_E oraz ilość równoważąca rynek Q_E (ilość równowagi).

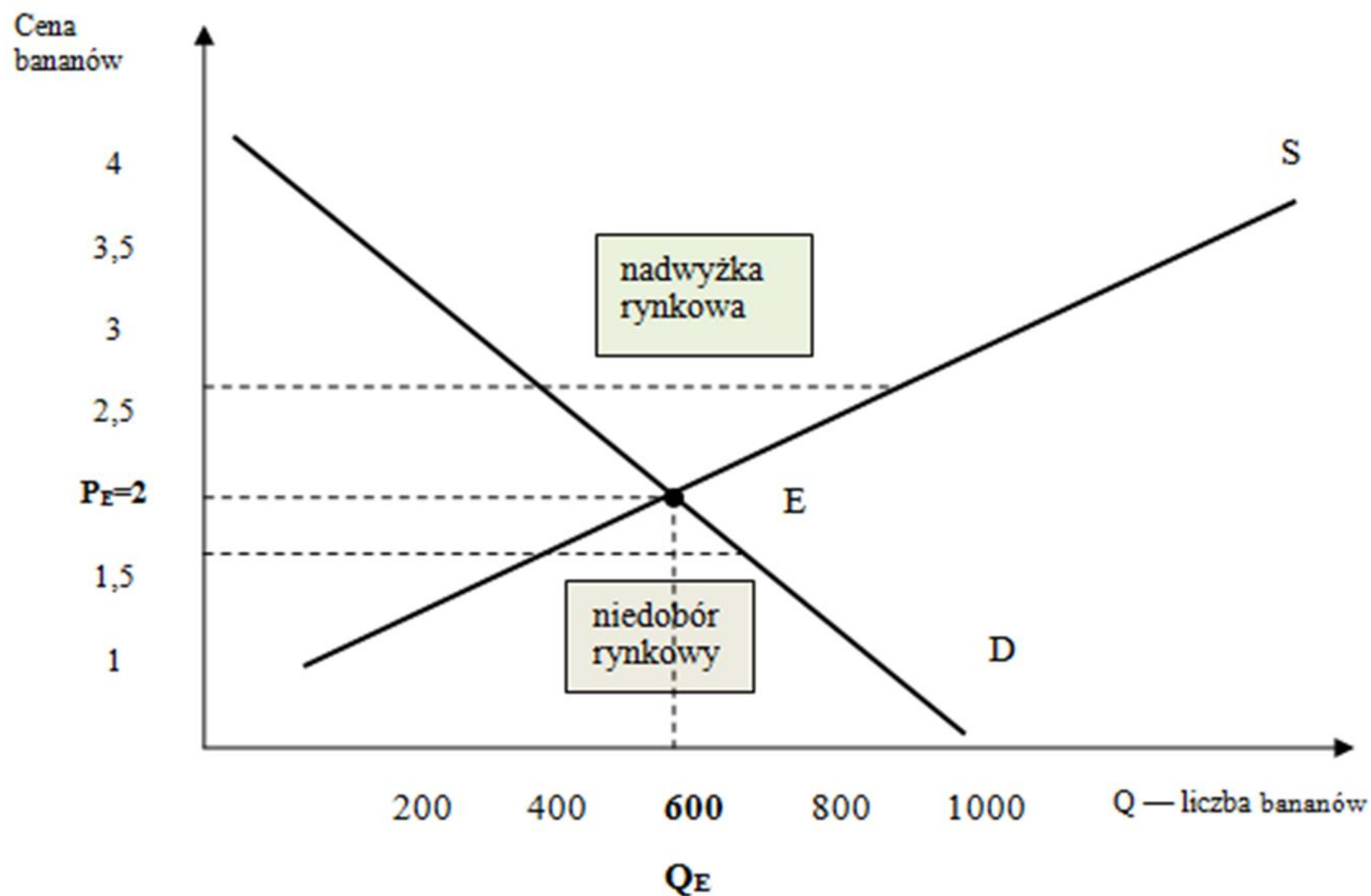

Równowaga i nierównowaga rynkowa

- **Nierównowaga rynkowa** może przyjmować dwie postaci:

Niedobór rynkowy	Nadwyżka rynkowa
to sytuacja, w której przy danym poziomie ceny rynkowej wielkość popytu na dany produkt jest większa od wielkości podaży tego produktu	występuje wówczas, gdy przy danym poziomie ceny rynkowej danego dobra wielkość podaży jest większa od wielkości popytu na nie

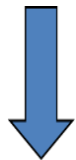
Równowaga i nierównowaga na rynku bananów

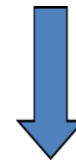
Interwencja państwa w gospodarkę i mechanizm rynkowy

- **Interwencja państwa** wynika z jednej strony z konieczności realizacji podstawowego celu państwa a z drugiej strony z niedoskonałości mechanizmu rynkowego (odśrodkowy model pajęczyny).

Formy interwencji państwa:

reglamentowanie cen

nakładanie podatków pośrednich

Reglamentacja cen: Ustalanie ceny minimalnej

- **Cena maksymalna** ustalona przez państwo ma przede wszystkim ograniczyć zakres wahań ceny danego dobra do poziomów niższych od niej.
- Jest ona **skuteczna** tylko wówczas, gdy zostanie ustalona na poziomie niższym od aktualnego poziomu ceny rynkowej — ceny równowagi.
- Jest korzystna dla **konsumentów**, jednak może powodować niedobory rynkowe i tzw. „puste półki”.

Reglamentacja cen: Ustalanie ceny maksymalnej

- **Cena minimalna** wprowadzona przez państwo ogranicza zakres wahań ceny rynkowej do poziomów wyższych od niej.
- Jeśli jednak zostanie ustalona na poziomie niższym niż rynkowa cena równowagi, to nie będzie ona miała **wiążącego** charakteru.
- Jest korzystna dla **producentów**, jednak może powodować konieczność interwencyjnego skupu dóbr z rynku.

Ćwiczenie: analiza zjawisk gospodarczych

- Podział klasy na grupy (maksymalnie 4).
- Opracowanie zadania z zakresu działań mogących doprowadzić do równowagi na rynku dóbr o określonych parametrach (cena i ilość).
- Ćwiczenie aktywizujące i inspirujące, które można zastosować do innych tematów w zakresie ekonomii.

Ćwiczenie: Jesteś Ministrem Gospodarki – Prezesem dużego przedsiębiorstwa

- 2 grupy uczniów;
- sformułowanie przez nauczyciela pytania uruchamiającego dyskusję między jedną a drugą grupą; zadanie nauczyciela – zapewnienie, aby każda z grup miała możliwość wypowiedzi oraz sformułowania argumentacji;
- uczniowie, słuchając argumentacji przeciwnika, mogą ze sobą negocjować w celu wypracowania wspólnych decyzji i rozwiązań służących realizacji podstawowych celów ekonomicznych.

Ćwiczenia aktywizujące

- ćwiczenia motywujące do pracy w grupie: zarówno w formie rozwiązywania problemów ekonomicznych, jak i przykładów sytuacyjnych
- uczniowie powinni mieć możliwość wyrażania swoich opinii, myśli, refleksji oraz swoich pomysłów na podstawie już zdobytej wiedzy

Literatura

Literatura bazowa:

Skrypt dla nauczycieli pt. Podstawy wiedzy o Unii Europejskiej, red. nauk. E. Latoszek, A. Stępnia, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Sopot 2014

Literatura uzupełniająca:

Begg D., Fischer S., Dornbusch R., *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 2007.

Begg D., Fischer S., Dornbusch R., *Mikroekonomia*, PWE, Warszawa 2007.

Czarny B., *Podstawy ekonomii*, PWE, Warszawa 2011.

Makro- i mikroekonomia. Podstawowe pojęcia, red. S. Marciniak, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2006.

Makro- i mikroekonomia. Podstawowe pojęci., red. R. Milewski, E. Kwiatkowski, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2005.

Samuelson A., Nordhaus W.D., *Mikroekonomia*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2006.

Ekonomia w zarysie, red. I. Zawiślińska, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011.

Dziękuję za uwagę!

www.pecsa.edu.pl

Projekt realizowany
z Narodowym Bankiem Polskim
w ramach programu edukacji ekonomicznej

Projekt „Akademia Młodego Europejczyka” jest realizowany przy
wspieraniu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu:

Katedra Unii Europejskiej im. Jean Monnet
Jean Monnet Chair on “Turning points in European
Integration: governance, politics and identity in the EU”
KES, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

